Борбени пут Бргаде у 1945.

Крагујевац (2. 01. 1945) — Београд (3—16. 01) — Илок (17—22. 01) — Новак — Бапска (23. 01—1. 02) — Илок (2—10. 02) — Б. Ковиљача (13. 02—3. 03) — Бадовинци (11—28. 03) — Лешница (преко Дрине, 1—2. 04) — Брчко (4—7. 04) — Шамац (11. 04) — Орашје (лева обала Саве, 12—13. 04) — Бабина греда (десна обала Саве, 15. 04) — Брчко — Мајевпца (16—21. 04) — Београд (26. 04—2. 05) — Копаоник (15. 05. 1945)

У Београду

Седамнаестог децембра сгигло је наређење Врховног шаба, по коме 2. пролетерска бригада излази из састава 21. српске дивизије и поново се враћа у своју матичну 2. пролетерску дивизију. После смене на положају, Бригада је кренула према Београду, где је сгигла 23. децембра 1944. године. Одатле је продужила за Крагујевац. Међутим, неколико дана касније цела 2. пролетерска двизија добила је наређење да крене ка Београду. Тако се Бригада 3. јануара 1945. године, поново вратила назад — на одмор.

Седмог јануара врховни командант Тито је обишао Бригаду. Посебно је посетио сваки батаљон, а они су били размештени на разним странама града, претежно по школама. ***(»Друга пролетерска бригада« - Зборник сећа1ш, књига 3)***

»Зимска олуја«'

Бригада се још налазила на одмору у Београду кад су немачке снаге, на Сремском фронту 17. јануара 1945. године, почеле своју изненадну офанзиву. Корнстећи велике снаге, мраз и ноћ Немци су са три дивизије, ојачане тенковима и јуришним топовима изненадшш наше јединице на десном крилу Сремског фронта и првог дана заузеле: Товарник, Мохово, Ловас, Шидске Бановце и Јалачу, а сутрадан: Шид, Шаренград, Новак-Бапску и Илинце. Јединице које су се браниле, нарсчито 1. пролетерска, 6. лнчка и 11. босанска дивизија претрпеле су веома велике губитке. У таквој ситуацији Врховни штаб из Београда хитно упућује своју резерву — 2. пролетерску дивизију на тај део фронта. Друга пролетерска бригада, са осталим једницама дивизије, хита на фронт — возом до Чортановаца, а потом пешке, усиљеним маршем стиже у Илок, односно ускоро на фронт код Новак — Бапске и 22. и 23. јануара води тешке борбе у реону села Ловаса. ***(Према - »Војноисторијски гласик« број 2. 1975)***

1945:
Сремски фронт

На сремском фронту Бригада је војевала у два наврата. У саставу 21. српске дивизије дејствовала је 43 дана (од 2. новембра до 17. децембра 1944. године). Седам дана је покушавала да пробије добро утврђене немачке положаје на линији Мартинци — Шид. Двадесет и два дана држала је положај према селима Мартинци и Кузмин, у рејону села Чалма; уз војну обуку, културно-политички рад помагала је у брању кукуруза, одржавала политичке скупове и културне приредбе за становништво. Десет дана, у сарадњи са артиљеријским и ваздухопловним снагама Црвене армије, ометала је пролаз и уништавала железничке транспорте немачких трупа, пругом Винковци — Брчко (преко жел. сганице Оток) а посебно у оштрој борби 14. децембра 1944. Фронт је напустила 18. децембра.

У Београду, 5. јануара 1945, Бригада је враћена у матичну, 2. пролетерску дивизију, где је доживела још један сусрет са својим Врховпим командантом.

Наређењем Врховног штаба, а на захтев Штаба 1. армије, после једномесечног одсуствовања, Бригада је хитно поново упућена на сремски фронт, као помоћ, да се заустави продор јаких немачких јединица, западно од Илока, које су садејствовале у великом немачком контранападу на будимпештанском правцу, против трупа Црвене армије. У дивизијској операцији заустављен је даљи немачки продор, али у акцији код села Цовак — Бапска и Ловаса, уз осетпе губитке, Бригада није пробила немачку одбрамбену линију. После седмодпевног боравка у Илоку, као дивизијска резерва, попуњена је са 700 бораца (већином земљорадника из рејона Зајечара, Краљева и Чачка).

Бригада је после осамнаест дана војевања напусгила, други пут, сремски фронт, са 314 погинулих и 664 рањених бораца. Као ни остале наше јединице — без претходне припреме, уз велики прилив нових, младих и неискусних бораца, и истовремени одлазак искусног војно-политичког кадра на нове дужности — Бригада се није сасвим успела прилагодити позиционом ратовању, против добро утврђеног и искуснијег непријатеља.

Из Илока Бригада је распоређена на јужно крило сремског фронта, где је свој заврпши ратни период, од 64 дана (10. фебруар — 15. април) започела поседањем десне обале Дрине, код Малог Зворника, као резерва у планираној акцији ликвидације немачког мостобрана на левој обали Дрине. Налазећи се у затишју око и у самој Бањи Ковиљачи, Бригада је 1. марта свечано прославила трогодшпњицу свог оснивања.

Средином марта, реорганизована и попуњена новим борцима, Бригада је располагала најбројнијим саставом — од 2.500 бораца, распоређених у три батаљона и више специјализованих чета. Продужено затишје искористила је за прославу Светске омладинске недеље (22. и 23. марта) у селу Бадовинцима, уз организовање спортских такмичења и фудбалским сусретом.

Почетком априла Бригада је иа положајима код Лешнице, на левој обали Дрине, на пшрем подручју према Бијељини. Одступање немачкнх снага на север убрзава учешће Бригаде у жестокој борби за село Горња Брка, у ослобођењу Брчког (7. априла) где су усташке и домобранске једнице претрпеле тешке губитке, као и у борбама за ослобођење Босанског Шамца. Након повлачења разбијеннх окупаторских снага, извлачењем из непосредних операција, 15. априла у селу Бабнна греда (Славоннја) Бригада је заврпшла своје четворогоднпшње ратовање. Нареднних шест дана чистила је терен, јужно од Брчког, од заосталих четнпчких и усташких остатака.

Већ 26, априла, у пуном саставу, прикупила се на Бежанији, код Земуна и започела са припремама за велнку првомајску свечаност у Београду. У паради је учествовала са осталим једпнпцама Друге пролетерске дпвизије, а крај 2. светског рата затекао је Другу пролетерску бригаду на Копаонику.

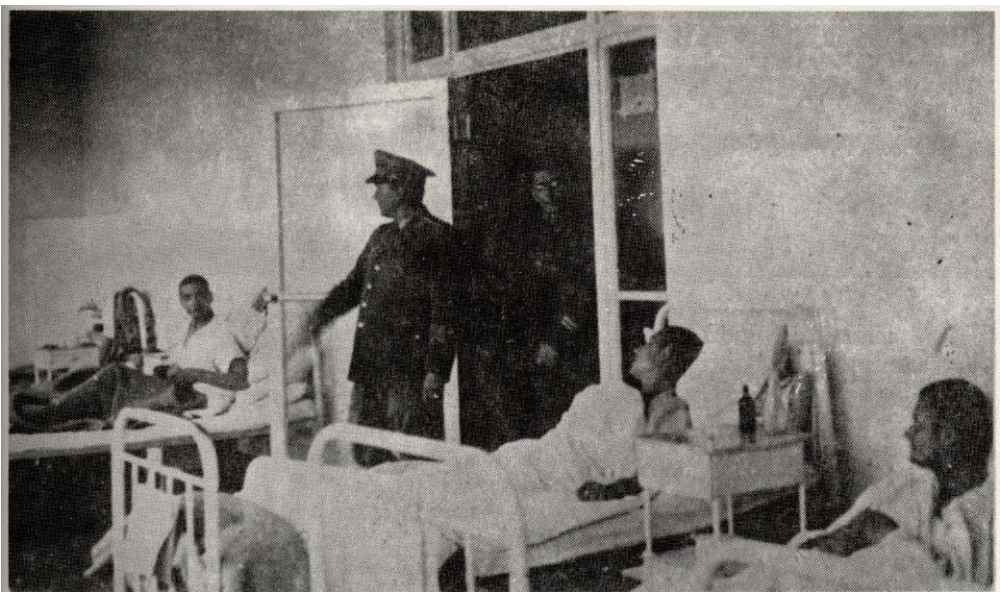

Врховни командант маршал Тито посетио је 6. и 7. јануара 1945. јединице 2. и 4. пролетерске бригаде где су били смештени и њихове рањенике.

Последње попуне Бригаде

Највећа група нових бораца—око 700 из Краљева и Чачка после обуке у Београду стигла је, крајем јануара 1945, у Новак-Бапску. Последња група нових бораца ушла је у Бригаду у Мачви.

После распореда у чете и батаљоне, млади борци нису учествовали у првим борбама, већ су на фронт увођени постепено после допунске обуке и сгицања ратних навика. Млади борци примани су са највећом пажњом и другарством у опхођењу.

(Према — С. Урошевић: »РатоваЈке и ратници«)

Борци 5. батаљона, у Београду крајем децембра 1944. Клече, (слева): Никола Брацановић (1), Љубомир Дракуловић (6). У првом реду, стоје (слева): Иван Радак, командир 1. чете Бранко Влаховић, заменик командира 1. чете, Насто Радовић, политички комесар батаљона, Голуб Милачић, заменик команданта батаљона, Анте Грубић, политички комесар 1. чете, Војо Живковић, командир вода у 1. чети. У другом реду, стоји (слева): Милева Дубак, болничарка 1. чете, Новак Киковић, командир 1. чете.

За Божић — бољи ручак

У Београду Бригада се највећим делом одмарала. Усавршавана је војна обука на искуству са оним што се сретало на Сремском фронту да се губици сведу на најмању могућу меру. На Бањици је, по два-три сата дневно увежбавано нишањење, гађање, пребацивање на следећи положај, извијање, пузање у равници. Чете и батаљони су упознавани са најновијим информацијама групним читањем »Политике« и »Борбе«. Најлепше доживљаје борцима пружали су руски ратни филмови у биоскопу Народноослободилачке војске на Теразијама (данашња »Козара«). На честим приредбама у привременим касарнама долазила је и омладина, највише девојака.

У једној забелешци из Операцијског дневника читамо — да је ручак за православни Божић био појачан. Грађани су долазили пред привремене касарне и позивали по двојицу-тројицу бораца, најчешће оне из удаљених крајева — Лике, Далмације, Босне — којима родитељи не могу да дођу у посету.

Тринаестог јануара бршадна Културна екипа је са успелим програмом учествовала у приредби за грађане у Ратничком дому (данас Дом армије).

J. P.

»Уродиле жуте крушке«

У сремском селу Чалми иза фронта Бршада је током такмичења поводом годишњице другог заседања АВОЈ-а, највише пружала помоћ народу у берби кукуруза. Обука за борбу у новим условима, рад са неписменим борцима били су свакодневни. У програмима батаљонских приредаба преовладали су хорови, драмске групе, рецитатори и хумористи. Посебан утисак осгављала је рецитација емотивне песме »Сутјеска«, од песника Танасија Младеновима, једног од старих бораца Бршаде. На приредби 4. батаљона лепо су певали Ђоко Минић и Анте Башић — далматинске песме. Једну тачку те приредбе успешно је пратио на контрабасу — Јleко Баралић, док је хор Милановчанина био изванредан. Андрија Смиљанић, заменик команданта батаљона и Јова Радовановић, водни делегат, отпевали су шаљиву народну песму из ужичког краја »Уродиле жуте крушке«. На приредби 5. батаљона учествовала је и група омладинки из Чалме, које су певале сремске и партизанске песме. На бршадној приредби се одлично представила Културна екипа, нарочито хармоникаш Душан Радегић.

(Јован Радовановић: »Моји пролетери — необјављен рукопис).

Искуства са сремског фронта

Сусрет с јединицама Црвене армије ставља 2. пролетерску бригаду у услове фронталног ратовања, нгго нарочито долази до изражаја на сремском фронту. На овом ратинггу се Бригада први пут нашла у положају да успех њених дејстава искључиво зависи од пробоја непријатељске позиционе одбране.

У фронталном дејствима наше јединице имале су више пута надмоћност у живој сили и наоружању, али су ипак доживљавале поразе од непријатеља. Нарочито је недостајала организација садејстава, како између јединица Бригаде и вшпих команди, тако и у самој Бригади, а нарочито код родова који су подржавали борбена дејства. Пролетерска висока морално-политичка свест и занос о извршавању борбених задатака по сваку цену, били би искоришћеии са мање губитака да је целокупни командни сасгав располагао са више искустава за позициони начин ратовања, какав је био на сремском фронту.

(Према — С. Урошевић: »Ратовање и ратници«)

Пролетери у селу Новак — Бапска крајем јануара 1945. Слева: Милисав Радоњић, Миломир Стевановић, Милован Стевановић, Драгољуб Величковић.

Петар Ивановић Перица, народни херој, погинуо 22. јануара 1945. у селу Новак -Бапска, крај Шида.

Браћа Богдан и Александар Леко Баралић и Јован Радовановић (у средини), у Београду јануара 1945.

На путу за Ужице, пред сусрет са родитељима, јануара 1945. Слева: Живорад Бакочевић, Петар Вишњић, Ђорђе Минић и Милутин Лазић Обад.

Перица, Њего, Голуб...

У два дана и две ноћи стравичних борби код Новак — Бапске, 22. и 23. јануара 1945, против Немаца, који су у њиховој »Зимској олуји« потиснули јединице 1. армије — пролетери су показали јунаштво и подвиге достојне херојствима старих бораца на легендарним бојиштима на Неретви, Сутјесци, Пријепољу. Гинули су, да Немци не прођу даље. И Немци нису могли даље. Пролетери су поднели велике жртве: погинулих 41, рањених 175, контузованих 4, несталих 3. Из строја Бригаде избачена су 223 борца и старешине!

Међу погинулим били су и Петар Ивановић Перица, помоћник политичког комесара 3. батаљона, Јово Њего, политички комесар 4. батаљона и Голуб Милачић, заменик команданта 5. батаљона.

Перица, Шумадинац, један од најомиљенијих и најбољих бораца 3. батаљона пао је поред бригадног топа, кад је дошао на прву линију фронта — међу своје борце.

Јово Њего, Сарајлија, који је пришао, са групом бораца Бригади у маршу за Босанску Крајину, постао је борац, пушкомитраљезац, комесар чете, батаљона — појам 4. батаљона.

Никог у 5. батаљону нису тако волели као Голуба Милачића, 27-годишњег радника подгоричког »Монопола«, родом из Боскута код Подгорице, прекаљеног борца и старешину, увек у првим редовима.

(»Друга пролетерска бригада«, Зборник сећања, књ. 3).

ШАРЕНЕ ТОРБЕ

За време боравка у Београду, Бригаду је посетила већа делегација Горњег Милановца, састав.гена од представннка Народног фронта, Антифашистичког фронта жена и родитеља. Те жене ангажовале су велики број плетиља, преља сеоске земљорадничке задруге и многе домаћице да припреме дарове за 2. пролетерску.

Поред посебних дарова, — пошиљки родитеља својим синовима — у шареним торбама — делегација је за целу Бригаду допремила вшне стотина пари топлих чарапа, џемпера, рукавица, шалова, које су израдиле чланице сеоске радне задруге. Бригадној болници су поклоњене знатне количине белог мрса, ораха, сувих шљива и другог воћа.

Поред поделе дарова делегација се интересовала за свакодневни живот, везе са родитељима и родним крајевима, посебно бораца родом из Босне, Далмације, Црне Горе, Лике.

Милета Марковић

У доњем току Дрине

Под командом Веселина Перовића Труша пренешен је немачки противколски топ којег су јединице 2. пролетерске заробиле у препаду, на левој обали Дрине, код Малог Зворника, фебруара 1944.

Десетог фебруара се, по наређењу Врховног штаба, цела, 2. дивизија пребацује на Дрину у рејону Ковиљаче са задатком да онемогући Немцима прелаз долином Дрине. Немци су се у то време пробијали од Власенице ка Зворнику да би се што пре извукли у рејон Бијељина како би се спојили са борбеном групом »Скендербег« која се тада налазила у рејону Бијељине. Цела бригада је ради извршења овог задатка изградила положај и укопала се на самој обали Дрине.

Ноћу 25. фебруара Немци су пробијајући се друмом низ Дрину, наишли на наше положаје. Бригада их дочекује ураганском ватром и уништава неколико десетина моторних возила и наноси непријатељу велике губитке у људству. Целе ноћи је трајала борба, а тиме је и последња групација Немаца у овом рејону уништена и протерана.

Успешан завршетак ових борби омогућио је Бригади да у Ковиљачи несметано прослави трогодшњицу формирања. Била је то ратничка, али свечана прослава.

Из Ковиљаче бригада се пребацује 4. марта у околину Шапца, а 10. марта у рејон села Бадовинаца, где поново запоседа реку Дрину.

(»Друга пролетерска бригада«. Зборник сећања, књ. 3)

Прослава у Ковиљачи

Први март 1945. године, трогодишњицу свог постојања, Бригада је обележила и прославила у градском парку у Бањи Ковиљачи.

На свечаној трибини искићеној заставама и цвећем били су гости: командант дивизије Средоје Урошевић, политички комесар Милија Станшпић и помоћник комесара Бошко Брајовић, делегације 4. пролетерске, 3. српске, 6. српске и артиљеријске бригаде. Трибином је доминирала пролетерска застава Бригаде. Рапорт команданта Бригаде Љубише Веселиновића примио је командант дивизије Средоје Урошевић, па је комесар Бригаде Бранислав Јоксимовић прочитао телеграм врховног команданта маршала Тита 2. пролетерској.

Ређали су се говорници: Средоје Урошевић, Љубиша Веселиновић, Војин Ђурапшновић Костја, Љубо Радојевић.

Прочитане су наредбе о похвалама. Штаб дивизије похвалио је све чланове батаљона и 87 сгарешина и бораца за храбросг и пожртвовање у борбеним акцијама. Наредбом Штаба бригаде похваљено је 105 бораца и старешина, док су сви штабови батаљона својим наредбама похвалили велики број бораца и старешина. После дефилеа Бригаде испред трибине, свечаност је завршена заједничким весељем и игранком.

Увече је хор бригадне Културне екипе, у емисији Радио-Београда, отпевао неколико партизанских песама, а рецитатори су извели популарног и традиционалног »врапца«.

(Петар Вишњић: »Друга пролетерска« —Зборник сећа/ш, књ. 3)

На прослави трогодишњице 2. пролетерске бригаде у Ковиљачи, 1. марта 1945: командант 2. пролетерске бригаде Љубиша Веселиновић подноси рапорт команданту 2. пролетерске дивизије, Средоју Урошевићу. Доле: постројени пролетери слушају поздравне говоре.

Пролетери у Бодовницима, марта 1945. Здесна: Милена Јагодић, Стево Цвијанић, Споменка Цвијановић.

Два официра Црвене армије у Штабу 2. пролетерске бригаде код Ковиљаче, фебруара 1945. Стоје, слева: Љубиша Веселиновић и црвеноармејци. Седе, слева: Милета Лукић (1), Лазар Шевкушић (3).

»Без предаха«

Поводом трогодишњице формирања, Бригада је издала свечани број свог листа »Без предаха« У данима рата издато је 11 бројева, а сачувано је свега пет бројева листа. Јубиларни број »Без предаха«, објављен у Ковиљачи садржао је 79 страница. Уводник у том броју, посвећен борбеном другарству са Црвеном армијом, написао је књижевник Марко Ристић. Лист је садржао више поглавља — рубрика: Осми март — дан жена, Из наше борбе, Из дневника пролетера, Из књижевности, Омладинска страна.

Године 1945. »Без предаха« излази редовно — као месечник.

(Према — С. Урошевић: »Ратоваље и ратници«

Пролеће у Бадовинцима

Готово три седмице провела је 2. пролетерска у пространом мачванском селу Бадовинцима надомак Дрине. Батаљони су, на смену, држали положаје на десној обали Дрине, док је непријатељ у одступању држао леву обалу реке. У Бадовинцима је, поред других активности, извршена и реорганизација Бршаде. По новом устројству прешло се на тројну формацију: уместо дотадашњих пет, формирана су три батаљона. Расформирани су дотадашњи 2. и 5. батаљон, па је део њихових кадрова упућен у друге јединице. По новој формацији Бригада је имала 1, 2. и 3. батаљон, затим — као нове јединице — специјализоване чете: аутомеханичара, противтенковских пушака, за везу, санитетску и извиђачко-обавепггајну, заштитни вод, Пропагандни одсек са Културном екипом и Интендантуру.

По новој формацији Бршада је бројала око 2.500 бораца и старешина, а батаљони су нарасли на 700^—800 људи. На бршадном збору, после завршене реорганизације, испробан је нови противавиониски аутоматски митраљез зван »жишкавац«, (нешто раније заплењен на Дрини као оштећен, па поправљен у ваљевском »Вистаду«), који је показао одличне резултате.

(Према — С. Урошевић: »Ратници и ратован>е«)

Припадници разних батаљона 2. пролетерске бригаде из села Прислонице код Чачка, у селу Бадовинцима, марта 1945. Стоје(слева): Милун Милошевић Љубинко Бајовић, Драго Крсмановић, Стево Павловић, Славко Шкипић, Милан Миленковић, Бранко Поповић, Станимир Гојковић. Клече, (слева): Богољуб Премовић, Раде Мутаповић, Радош Тепчевић, Петар Правдић, Радосав Васовић (13) Драган Ђусловић (15) Драго Јанковић, Милун Бојовић. Леже (слева): Милоје Радошевић, Радосав Мартић.

Светска омладинска недеља

У Бадовинцима 2. бригада је 22. марта обележила и Светску омладинску недељу — која се у свим земљама ослобођене Европе и изван ње славила у знаку победе над фашистичким мраком. Изведена су такмичења у више дисциплина: брзо пешачење на 200 метара, трчање на 100 и 400 метара, скок у даљ из места и из залета, скок у вис, натезање ужета и бацање камена с рамена. Све активности одржане су у главној улици села, а присуствовао је велики број мештана, као и по две чете из свахог батаљона. Сутрадан је одржана и фудбалска утакмица.

(Према — С. Урошевић: »Ратници и ратовање«)

Ослобођење Брчког (7. 04.1945)

Прицц дејсташ:*
—југозапад — 2. пролетерска бригада;
—југ —17. дивизија;
северозапад: 4 пролетерска бригада.

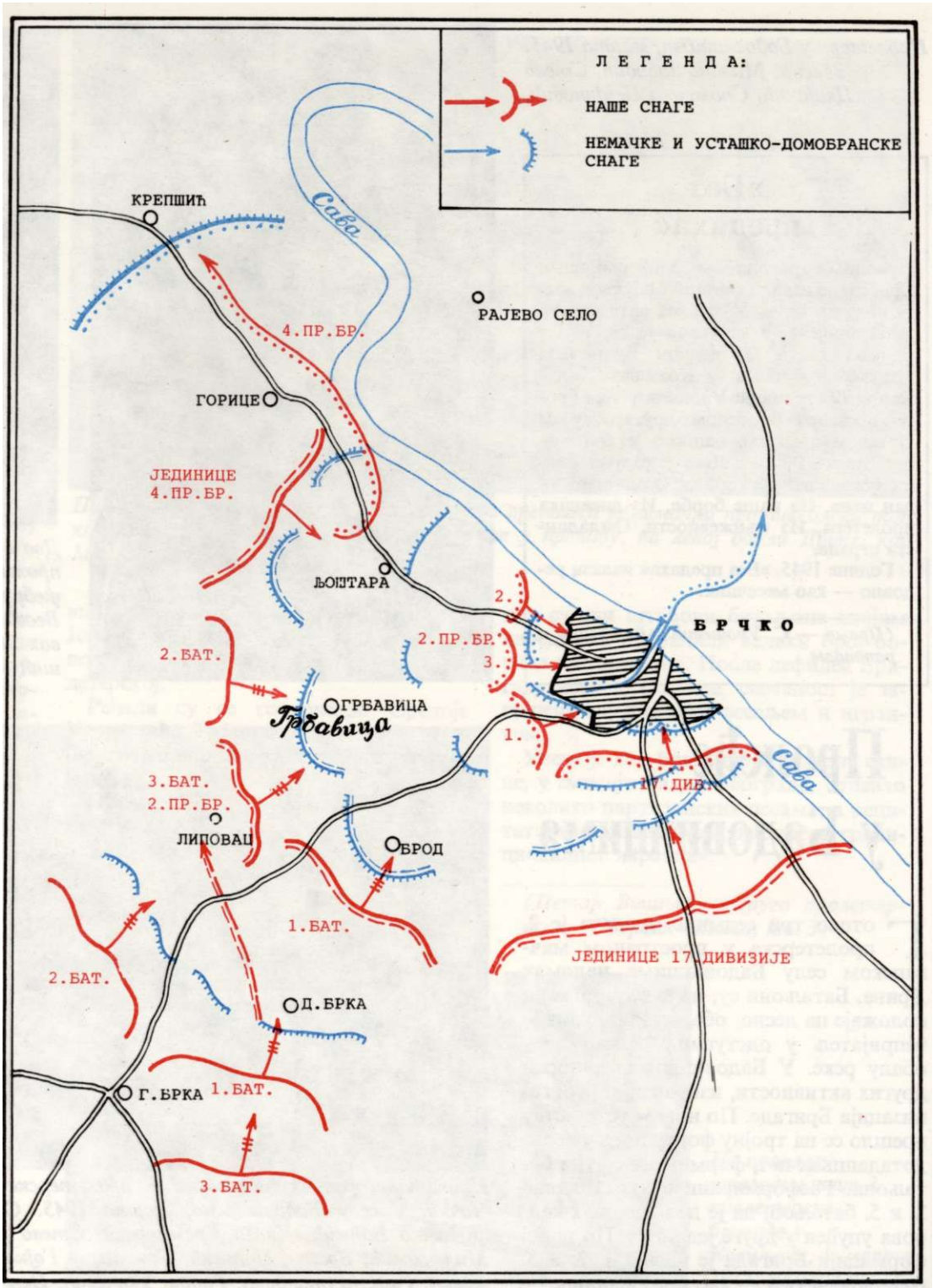

У ПРОБОЈУ СРЕМСКОГ ФРОНТА

Првог и другог априла Бригада се у саставу Босанске групе дивизија, код Љешиице пребацује преко Дрине у циљу удара у леви бок Сремског фронта. Затим се оријентише према Бијељини, а онда у правцу Брчког. НекоЈшко дана вођене су борбе на прилазима Брчког — најјаче код Горњег Бодеришта, да би се 7. априла са другим јединицама, ослободио овај град. Бригада је заробила око хиљаду непријатељских војника и запленила огроман ратни материјал.

Следећих дана Бригада дејствује у ослобођењу Босанског Шамца од усташа и четника. 14. априла се, код Брчког, пребацује преко Саве да би садејствовала са другим јединицама у пробоју Сремског фронта, настављајући гоњење непријатеља правцем: Бошњаци—Жупања—Бабина Греда.

Тада је стигла заповест Штаба дивизије да бригада крене на планину Мајевицу и тај предео очисти од остатка четничких банди, где се задржала десет дана.

У свим борбама на сремском фронту Бригада је имала 1014 бораца избачених из строја и то: 314 погинулих и 700 рањених.

(»Друга пролетерска бригада« — Зборник сећања, књига 3)

Последњи ратни састави штабова Бригаде и батаљона

Штаббригаде: **командант потпуковник Љубиша Веселиновић (после ослобођења Брчког одлази за начелника Штаба 2. дивизије), заменик команданта мајор Веселин Перовић Трушо, политички комесар мајор Бранислав Јоксовић, помоћник политичког комесара капетан Војин Ђурашиновић Костја, начелник Штаба капетан Лазар Тешић, обавештајни официр Лазар Шевкушић и санитетски референг др Зора Сабовљев.**

Штаб 1. батаљопа: **командант поручник Момчило Димитријевић, заменик команданта потпоручник Живорад Бакочевић, политички комесар капетан Јово ЦрЈБеница, помоћник политичког комесара Раденко Мартић, интендант Саво Барош и санитетски референт Сгана Радаковић.**

Штаб 2. батаљопа: **командант капетан Миодраг Солдовић, заменик команданта потпоручник Аидрија Смиљанић,** ПОЈШТИЧКИ **комесар Драгић Гавриловић, помоћник по**ЈШТИЧКОГ **комесара поручник Мирослав Мршић и интенданг потпоручник Душан Сганар.**

Штаб X батаљова: **командант поручник Гојко Спасојевић, политички комесар калетан Драгослав Марковић, помоћник политичког комесара Борисав Домановић Бруцош, иатендант Душан Љубоја и санитетски референт Зора Гулин.**

(Према — С. Урошевић: »Ратовагбе и ратници«)

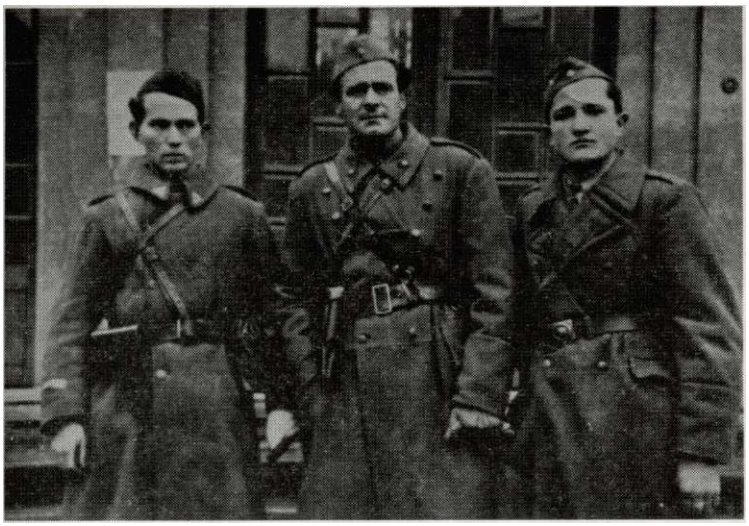

Припадници команде 1. и пратеНе чете 5. батаљона (на слици лево), у Београду, децембра 1944. Здесна: Љубо Дракуловић, заменик политичког комесара, Анте Грубић, политички комесар, Никола Брацановић, заменик политичког комесара пратеће чете.

После борбе код Новак Бапске, јануара 1945. Слева: Љубиила Веселиновић и Миодраг Солдовић, командант 4. батаљона.

На сремском фронту, децембра 1944. Слева: Драгутин Влаховић (1), Вукајло Шпан>евић (2) — командир и заменик командира чете 5. батаљона и Ђорђе Лучић (3) — обавештајни официр.

Болничарке 2. пролетерске (десно) на смотри у сремском селу Комлетинци, децембра 1944.у првом реду, слева: Анђелка Ђурђић (3). Милка Вучинић (8).

Командир 1. чете 1. батаљона, неустрашив борад, Милан Калкан је четири пута рањаван. У борбама код Бодеришта нарочито се истакао. На непријатељски утврђени ров самоиницијативно је убадио неколико бомби и ликвидирао отпор.

•

У борбама код Бање Ковиљаче Немци су тукли из »жишкавца« наше положаје. Божо Перушевић, нишанџија на бацачу, погодио је посаду »жишкавца«, убио некоЈшко Немада и оштетио цев. Ујутру смо запленили топ, брзо га поправили и употребили против непријатеља.

«

Далматинац Анте Грубић, комесар 1. чете 5. батаљона — први је ушао у Босански Шамац. У граду је наишао на постављене непријатељске митраљезе. Командовао је: »Доле оружје« и разоружао изненађеног непријатеља.

*

Кад је у борбама код Брчког приметио одакле туче непријатељски »шарац«, снајпериста Милорад Симић је преко брисаног простора заобишао бункер и тачним погоцима ликвидирао непријатеља. Гледајући сломљени прст од гелера, насмејао се и рекао:

»Е, сад не могу да савијем дуван. Али могу да наставим борбу«.

*

Двадесетогодишњи болничар 3. чете Слободан Ђукановић изнео је код Брчког девет рањеника са положаја испред непријатељског бункера. На примедбу да ће добити одликовање ако још једног друга пренесе, одговорио је.

»Боље да се друг не рани, а медаља ми не треба«.

•

У борби код села Брода болничар Вељко Поповић однео је са бојишта десет рањених другова. Када ое вратио по једног рањеног митраљесца, непријатељски метак му је одсекао ногу. Одбио је да га изнесу са положаја речима:

»Оставите мене, митраљесца изнесите!«

(Из бригадног листа »Без предаха«, свечани број, од 1. марта 1945.) — Лево: репродукција насловне стране листа)

Пробој сремске утврђене зоне (3—14. 04. 1945)

Правци дејстава према Вишковцима: — са југоистока* — Босанска група дивизија (2,5.и 17) на простору Бијељина, Брчко, Орашје; Босутска група дивизија (6. и 11) на простору Моровић — Врбања — Жупања успоставља везу са Босанском групом и делује као *Јужна оперативна група дивизија;

***Северна оперативна група дивизија* (1, 21, 22, 42. и 48), 2. тенковска и Инжињеријска бригада, као десно крило распореда 1. армије на простору Товарник — Ловас — Вуковар.**

Прва армија је, почетком априла, имала десет дивизија и три самосталне бригаде, укупно 111.000 бораца, 355 топова, 1.152 минобацача и 55 тенкова.

Одбрану је организовао немачки 34. армијски корпус са око 100.000 војника, око 700 топова, велики број тешког и лаког наоружања и преко 700 вучних и транспортних моторних возила.

(Према — М. Цолић: »Преглед операција на југословенском ратишту 1941—1945«)

*

СРЕМСКИ ФРОНТ 172 ДАНА

Избијањем јединица 1. армије западно од Винковаца и Жупање, 13. априла, завршиле су се шестомесечне сурове и крваве борбе на Сремском фронту. Јединице НОВЈ извојевале су победу над бројчано и технички надмоћнијим непријатељем. По интензитету, обостраним губицима и времену трајања биле су то најтеже борбе вођене у току НОР-а. До сада оеуспело прикупити имена око 13.000 погинулих бораца и руководилаца.

(Према — Драгољуб Тмушић: »Сремски фронт«, 1987)

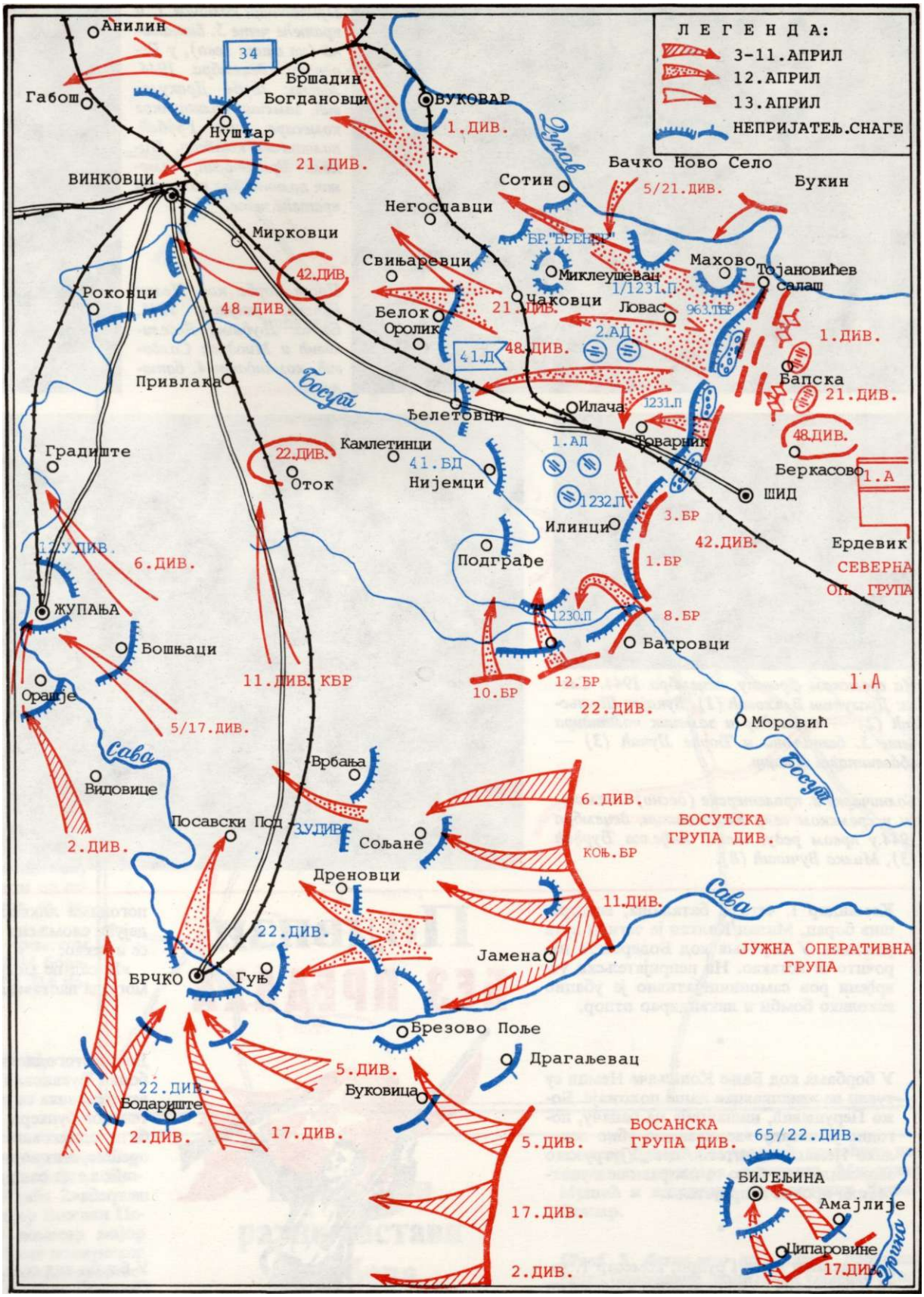

За вепуших шест месеци — од 1. повембра 1944. до 17. априла 1945. годипе, Бригада је мапеврима осам пута прелазила реку Саву:

ОСАМ ПУТА ПРЕКО САВЕ

први пут — крајем октобра 1944. други пут — крајем децембра, трећи пут — средином јануара 1945, четврти пут — почетком фебруара, пети пут — средином априла, шести пут — опет средином априла (у повратку из Славоније у Источну Босну), седми пут — крајем априла и осми пут — 1. маја одлазећи на дефиле у ослобођеном Београду-

Њен 3. батаљон је бродио преко Саве чак десет пута (за дан и ноћ 4. децембра, прешао из Сремске у Мачванску Митровицу и опет натраг) кадје цела Бригада одређена да се убаци иза немачких линија Сремског фронта, па је та одлука повучена, јер је »фронт пукао«. *Ј Радовановић*

ПОБЕДА

На почетку завршне офанзиве (20. 03. 1945) Југословенска аршда је нмала 4 армије, 12 корпуса, односно 62 дивизије, 263 бригаде и 37 партизанских одреда: укупно око 800.000 бораца. Југословенска морнарица је на крају рата имала 258 бродова. Борбе за ослобођење Југославије вођене су и после 9. маја, а завршене су 15. маја 1945. на тлу Словеније. За 57 дана стратегијске офанзиве Југословенска армија је потпуно разбила и уништила немачку Групацију »Е« и квислише (пр. аут. око 100.000 погинулих и преко 210.000 заробљених).

У мају 1945. Југословенска армија је завршила свој четворогодишњи ратни пут. Дала је највећи могући допринос победи над фашизмом. По величини

Козарачко коло на трогодишњици Бригаде, у Ковиљачи 1. марта 1945.

Пребацива/ке преко Саве код Брчког, почетком априла 1945.

Повратак победника

наоружању и броју бораца у последњој офанзиви на Хитлерову Немачку била је четврта армија, после совјетске, америчке и британске. На свом борбеном путу, од првих партизанских одреда до краја рата, изгубила је око 305.000 бораца, а око 425.000 бораца је рањено. Током рата омладина је чинила око 75 посго њеног састава. Борило се и око 100.000 наоружаних жена, од којих је више од 25.000 погинуло.

У борби против НОВ и ПОЈ, односно Југословенске армије просечно је било ашажовано 30 до 35 окупаторских дивизија и квислиншких формација просечне јачине 15 до 18 дивизија. На територији Југославије убијено је око 450.000 непријатељских војника.

(Према — Енциклопедија Југославије, том 6, стр. 148, П. В. Брајовић—Ђуро: »Југославија у другом светском рату«, »Допринос Југославије победи над фашизмом«, изд. Савезни комитет за информације)

Митраљеска чета 2. батаљона у Врњачкој бањи, 9. 05. 1945. Клече и седе, слева: Н. Јеремић, Живомир Аксентијевић, Иван Бољат, Миле Павловић, Есад Селмановић, Илија Карагић (6).

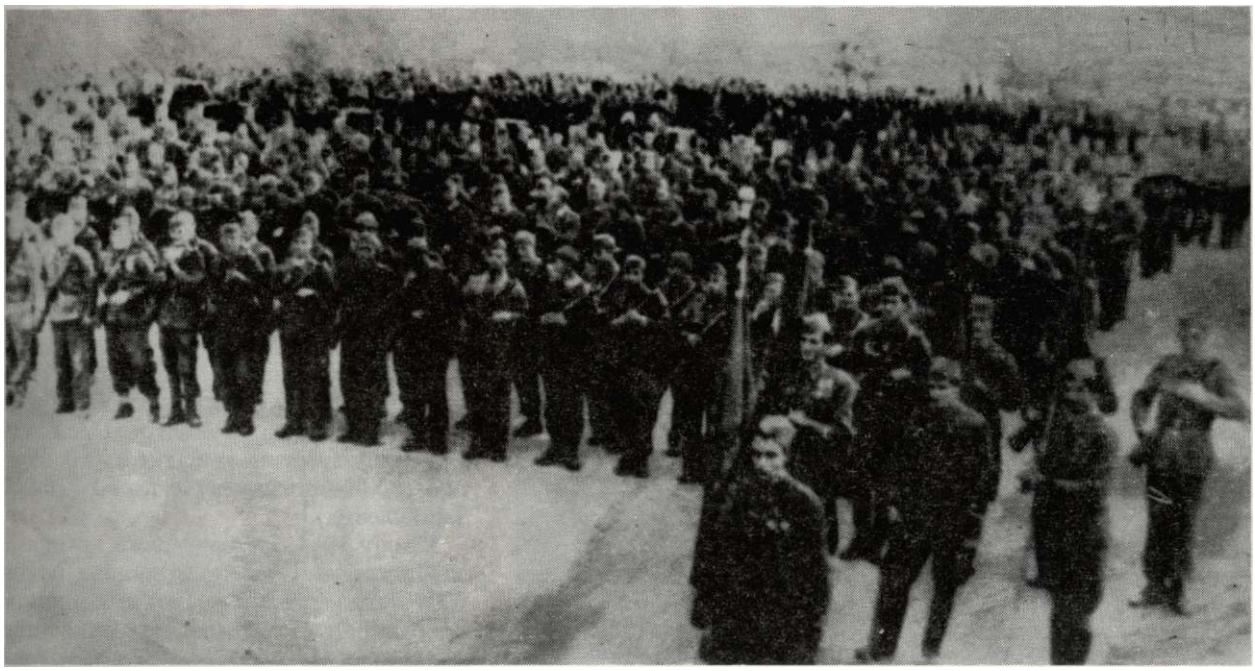

Припреме 2. пролетерске бригаде у селу Бежанији код Београда за параду 1. маја 1945. Лево: смотра Бригаде. Доле: командант 2. пролетерске дивизије пуковник Средоје Урошевић ставља Орден народног ослобођегм на заставу Бригаде. Здесна: Милија Станишић, политички комесар (2), Љубшиа Веселиновић, начелник Штаба Дивизије.

У првомајској паради 1945.

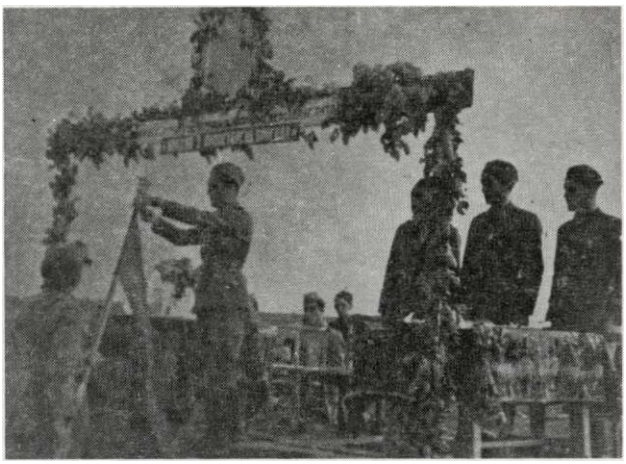

Крајем априла 1945. године стигло је наређење да Бригада крене ка Београду.

На дан 30. априла у с. Бежанији Бригада је примила Орден народног ослобођења којим је одликована на предлог врховног команданта, а многи њени борци — прва ратна одликовања.

Првога маја пре подне, по лепом и сунчаном времену, Бригада је на челу параде кренула од Славије са својим ратним заставама и преко Теразија прошла парадним кораком поред трибине, на којој су се налазили — Врховни командант Тито и други високи руководиоци.

(»Друга пролетерска бригада« — Зборник сећања, књига 3)

Прва прослава празника рада у слободном Београду.